

Hänvisning  
Er begäran om utlåtande VN/26111/2023

Justitieministeriet  
[kirjaamo.om@gov.fi](mailto:kirjaamo.om@gov.fi)

Kontaktperson  
Landskapsarkivarie Åke Söderlund

Ärende

## Utlåtande om samordningsgruppens lägesrapport om totalreformen av dataskyddslagstiftningen

Ålands landskapsarkiv baserar sitt utlåtande på den text som finns i svensk språkdräkt och påminner om skyldigheten för statens myndigheter enligt självstyrelselag (ÅFS 1991:71) för Åland § 38 att kommunicera med landskapets myndigheter på svenska. Den sammanfattning på svenska som skickats är inte tillräcklig för att landskapsarkivet ska erhålla en möjlighet att på ett adekvat sätt bemöta och besvara enkäten/begäran om utlåtande.

Ålands landskapsarkiv anser att den lagberedning som utförs inom området dataskydd bör i hög grad koordineras med liknande lagberedning som görs på området informationshanterings- och arkivlagstiftning. Utöver detta bör i den infrastruktur som byggs upp även Åland beaktas på det sätt som lagstiftningen åberopar riket. En genomsyn av lagförslag på det här området borde i regel innefatta även en nordisk jämförelse, eftersom Norden vad beträffar offentlig förvaltning avviker i hög grad från EU:s kärnområde och den nationella tillämpningen av EU:s allmänna dataskyddsförordning 2016/679 (EU) (i fortsättning GDPR) som genomförs därstädes.

GDPR har inte uppfattats som lika styrande i övriga Norden vad gäller behovet av förändringar beträffande styrningen de facto av dokumentförvaltningen och arkivfunktionen. I övriga Norden (såväl i länder som tillhör EU som i områden som inte gör det) samt i Estland har man inte sett i likhet med riket att det på grund av GDPR behövs en uppdelning mellan ett aktivt och ett passivt skede när det gäller informationens livscykel. En sådan uppdelning i ett s.k. "förvaringssskede" och ett s.k. "arkiveringsskede" har för ett stort antal datalager visat sig vara svårt att på ett adekvat sätt förverkliga; att i det fortsatta utvecklingsarbetet av dataskyddslagstiftning lägga fokus på detta i högre grad än i övriga områden där den nordiska påfallande länge gällande uppfattningen om en något generösare offentlighetsprincip har ett starkt fotfäste blir utmanande.

Arkivväsendet hör till Ålands lagstiftningsbehörighet i fråga om information som uppstår vid landskapsregeringen och dess underlydande myndigheter samt de åländska kommunerna i enlighet med självstyrelselagen för Åland (ÅFS 1991:71, 18 § 14 p.). Till den del det är fråga om arkivalier och den information som ingår i dem och som härrör från statsmyndigheter i landskapet ska likväl rikets arkivlagstiftning iakttas (se arkivlagen för landskapet Åland, ÅFS 2004:13 § 2). Detta innebär att bl.a. frågor om offentlighet, tidsfrister för uppbevaring av riksarkivalier samt om utgallring av dem regleras i rikslagstiftningen. Det primära ansvaret för utvecklandet av det åländska rättssamhället ligger hos Ålands landskapsregering, vilket utgör det centrala av samtliga parter godkända kontexten och kontentan i självstyrelselagen. För att detta ska kunna genomföras är lagstiftningen reglerad så att rikets offentlighetslagstiftning och dataskyddslagstiftning gäller för de statliga myndigheterna verksamma på Åland, medan rätten att inneha och äga informationen överförs till Ålands landskapsregering i enlighet med självstyrelselagens 30 § 17 punkten samt arkivlagen för landskapet Åland § 2. Enligt denna lagstiftning får dessa arkivalier inte föras bort från Åland utan samråd med landskapet. Sedan 1970-talet har de statliga myndigheternas arkivalier överförts till Ålands landskapsregering som därmed övertagit förvaltningen av den information som ingår i begreppet arkivalie. Begreppet är inte bundet till mediets tekniska format, utan en arkivalie kan även bestå av mindre så kallade informationsobjekt. Arkivalierna omfattar information av olika slag, exempelvis register. Lagstiftningen gäller för såväl analoga som digitala handlingar, elektroniskt framställda och bevarade handlingar m.m. För denna verksamhet upprätthåller landskapsregeringen Ålands landskapsarkiv i enlighet med arkivlagen för landskapet Åland.

Ålands landskapsarkiv innehar för närvarande sextioen (61) statliga arkiv. Dessa utgör långt över hälften av de arkivalier och den information som bevaras i landskapsarkivets magasin, vilka för närvarande omfattar närmare sex (6) hyllkilometer handlingar. De statliga myndigheterna levererar regelbundet handlingar som ska bevaras i enlighet med såväl rikets arkivlag som rikets lag om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (FFS 906/2019) "varaktigt" (ordet definieras olika i de två lagarna). Informationshanteringslagen gäller inte på Åland, eftersom dess implementering bl.a. skulle leda till att den i arkivteorin förekommande continuum-modellen inom arkivbildningen inte kunde nyttjas på ett vederbörligt sätt. Om denna inte kan nyttjas, så kan landskapsregeringen inte säkerställa att man bär ansvaret för den information som är central för den offentliga förvaltningen på Åland. Detta är centralt d.v.s. att Ålands landskapsarkiv ska kunna ha ett grepp om informationens hela livscykel för att möjliggöra att informationen registreras och befinner sig i tekniska format som är sökbara och arkiveringsbara, och att såväl riket som Åland i samarbete därmed kan säkerställa rättssamhällets mest centrala verktyg, samtidigt som man kan och bör gallra information som enligt gällande lagstiftning - innefattande även skydd av persondata och säkerhetsklassificering av myndigheternas handlingar - ska gallras. Ett centralt instrument för detta är arkivplanen som fastställts på föredragning i enlighet med gällande

lagstiftning. För de statliga myndigheternas del följer landskapsarkivet de för berörda myndigheter gällande arkivbildningsplaner (informationshanteringsplaner).

Lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen gäller inte på Åland och inte heller för de statliga myndigheterna på Åland (FFS 906/2019, 3 §, sista mom.). Av denna anledning ser processerna avseende dokument- och informationshantering samt arkivering annorlunda ut på Åland än i riket. Arkivfunktionen på Åland utgör all den proaktiva verksamhet som leder till att ett arkiv uppstår, antingen analogt eller elektroniskt eller bådadera - från det att en handling anlänt till myndigheten eller uppgjorts hos myndigheten till det att handlingen eller information som ingår i handlingen överförs till Ålands landskapsarkiv för varaktig förvaring alternativt gallras. Arkivlagstiftningen gäller även de digitala material som statliga myndigheter genom leveranser överför till Ålands landskapsarkiv. Av detta följer att Ålands landskapsregering därmed är berättigad att delta i styrningen av dokumentförvaltningen vad gäller de statliga myndigheternas verksamhet på Åland. För att offentlig förvaltning på Åland fortsättningsvis ska kunna bedrivas bör lagstiftningen beakta den roll som Ålands landskapsarkiv innehar och det faktum att Ålands landskapsarkiv fungerar som ett arkivverk för statliga myndigheter som sköter ärenden kopplade till landskapet Åland.

Ålands landskapsarkiv hade förväntat sig att den beredning som görs på området arkivlagstiftning i riket hade närmare berörts i den sammanfattning som tillgängliggjorts på svenska.

Behandlingen av uppgifter för andra ändamål än de ursprungliga är en formulering som eventuellt kan kräva en genomsyn och preciseringar. Ett begrepp som förekommer i Sverige, "personuppgifter som bevaras enbart av arkivändamål av allmänt intresse", utgör ett visst förtydligande. Emellertid definieras inte begreppet "arkivändamål" i dataskyddsförordningen. I dataskyddsdirektivet används i stället begreppet "historiska forskningsändamål". I Sverige konstateras att den vidarebehandling som sker för arkivändamål av allmänt intresse utgör en arkivering av handlingar innehållande personuppgifter. Emellertid är det svårt att beskriva hur denna vidarebehandling de facto sker och vad som ingår i denna process. Det centrala förefaller vara att ansvaret över materialet övergår från en myndighet till en annan myndighet och den andra myndigheten utgör i regel arkivväsendet. Syftet med överföringen av de statliga myndigheternas handlingar till Ålands landskapsarkiv har varit att ge en grund och förutsättningar för det utvecklingsarbete som Ålands landskapsregering ska utföra för att skapa en fungerande offentlig förvaltning. Ifall syftet med överföringen blir definierat på ett annat sätt, så kommer detta att försvåra utvecklandet av ett fungerande informationssamhälle på Åland.

Vad som också har visat sig vara svårbedömbart är begreppet "vetenskapliga och historiska forskningsändamål". Ett sätt att dela upp förfrågningar där en kund vill ta del av

personuppgifter är följande: personligt behov av information, släktforskning, vetenskaplig forskning, uppgifter om sökanden själv, ansökan om förmåner och rättigheter och annat syfte<sup>1</sup>. Emellertid är det inte entydigt att denna uppdelning i alla sammanhang är relevant, och det förekommer även andra varianter för att arkivväsendet ska kunna utföra bedömningar och beslut i anslutning till dataskyddet.

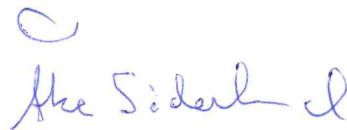
Utgående från de underlag som erhållits på svenska önskar landskapsarkivet fästa uppmärksamhet vid följande frågor:

- En uppdelning av informationen där det centrala är huruvida personen är levande eller död leder till stora utmaningar för arkivväsendet som fortsättningsvis ska arbeta med datalager som omfattar information om individerna i de båda grupperingarna och informationen är inte statisk utan ständigt föränderlig. Borde man upprätthålla och rentav skapa ett metadatafält som beskriver huruvida personen är levande eller död i de nya informationshanteringssystem som byggs upp och därmed även stipulera att ständiga under innevarande dygn återkommande uppgraderingar görs beträffande denna egenskap som genom dataskyddslagen blir central och i högsta grad betydelsefull? Vad gäller metadatafält är det också nödvändigt att ett metadatafält för information som berör Åland och ålänningar upprätthålls i datasystemen för att överföringar av information till Ålands landskapsregering och dess landskapsarkiv i enlighet med lagstiftningen ska kunna överföras där tidpunkten för detta sker "enligt överenskommelse". Regleringen av arkivlagstiftningen i självstyrelselagen har uppstått för att möjliggöra informationsutbyten som rör såväl information gällande levande som avlidna personer. Av den anledningen har de statliga myndigheterna som sköter ärenden som uttryckligen berör ålänningar uteslutits från rikets informationshanteringslag (FFS 906/2019, 3 §, sista mom.). Om dessa överföringar av arkiv eller information skulle uteslutas av den anledningen att riket sedan stiftandet av rikets informationshanteringslag börjar reglera informationsflödet till Ålands landskapsregering och dess underlydande myndigheter av det skälet att rikets informationshanteringslag till skillnad från den tidpunkt när den senaste revideringen av självstyrelselagen för Åland vad gäller arkivväsendet utfördes, gör en uppdelning av informationen i ett aktivt skede (som ett resultat av GDPR) och ett passivt skede (med stöd av en i riket omdefinierad definitionen på begreppet "arkivering"), så skulle detta stå i strid med självstyrelselagens syfte att göra statliga arkiv och datalager tillgängliga för Ålands landskapsregering utan begränsningar som skulle basera sig på huruvida den person som berörs i informationen är levande eller avliden.

---

<sup>1</sup> <https://astia.narc.fi/uusiastia/tietopyynnnot.html?kaavake=kantakortti#>

- Redan utförd och kommande EU-reglering kräver sina arbetsinsatser och på vilket sätt står dessa i paritet med dataskyddslagen? Det finns ett flertal områden som har sina kopplingar till dataskyddslagstiftning som förutom GDPR kommer att påverka lagstiftningen på området och vissa resultat av detta är synbara i det lagstiftningsarbete som pågått. I det här sammanhanget kan AI Act (AIA), Data Act (DA), Data Governance Act (DGA), Digital Operational Resilience Act (DORA), NIS2, Cyber Resilience Act (CRA), Directive of the Re-Use of Public Sector Information (PSI) och även motsvarande reglering som utförts av EU inom området upphovsrätt och närliggande rättigheter kommer antagligen att även påverka den offentliga sektorn och dess hantering av data, Directive on Copyright in the Digital Single Market (DSM).



Landskapsarkivarie

Åke Söderlund

FÖR KÄNNEDOM

Avdelningschef Niklas Stenbäck